

Hemşirelik Öğrencilerinin Bireysel Yenilikçilik (İnovasyon) Düzeyleri ile Girişimcilik Eğilimleri Arasındaki İlişki*

The Relationship Between Individual Innovativeness and Entrepreneurship Tendency of Nursing Students

Gönül BODUR^a

ÖZ Amaç: Araştırma, hemşirelik öğrencilerinin yenilikçilik (inovasyon) düzeyleri ve girişimcilik eğilimlerini ve aralarındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapıldı. **Gereç-yöntem:** Kesitsel ve tanımlayıcı tipte gerçekleştirilen araştırmanın evreni, bir hemşirelik fakültesi'nin dördüncü sınıfına kayıtlı 189 öğrenciden oluştu. Örneklem, oransız küme örnekleme yöntemi ile belirlendi ve dördüncü sınıfa kayıt yaptıran tüm öğrenciler araştırma kapsamına alındı. Veriler, "Bilgi Formu", "Bireysel Yenilikçilik Ölçeği" ve "Girişimcilik Eğilimi Ölçeği" kullanılarak toplandı. Veriler, SPSS programında frekans-yüzdeleme, aritmetik ortalama, standart sapma, korelasyon analizi kullanılarak analiz edildi. **Bulgular:** Öğrencilerin yaş ortalaması 21,94±0,92 olup, %81,9'u kadın, %52,9'u Anadolu lisesi mezunudur. Öğrencilerin %27,7'si daha önce girişimci faaliyette bulunduğunu, %90,3'ü girişimcilik konusunda herhangi bir eğitime katılmadığını, %94,2'si inovasyon konusunda herhangi bir eğitime katılmadığını, %92,3'ü sağlık alanında inovatif araştırma projesinde yer almadığını, %30,3'ü sağlık bakım sistemindeki inovatif uygulamaları takip ettiğini, %12,9'u kendine ait inovatif ürün geliştirme fikri olduğunu, %37,4'ü kendine ait inovatif ürün geliştirme fikrinin olmasını istediğini, %54,8'i inovatif uygulamaların gelecekte hemşirelik uygulamalarını etkileyeceğini ifade etti. Araştırmada öğrencilerin düşük düzeyde yenilikçi, yüksek düzeyde "sorgulayıcı" ve "öncü" özelliklere sahip olduğu (63,12±7,70) ve ortanın üzerinde girişimciliğe sahip olduğu belirlendi (98,58±12,19). Araştırmada öğrencilerin yenilikçilik düzeyleri ile girişimcilik eğilimleri arasındaki orta düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki belirlendi (r: 0,41, p:0,000). **Sonuç:** Sonuçlar, hemşirelik öğrencilerinin yenilikçilik düzeylerinin düşük olduğunu, yeniliklere karşı sorgulayıcı özelliklere sahip olduklarını, ortanın üstünde girişimciliğe sahip olup girişimciliğe açık olduklarını gösterdi. Ayrıca, öğrencilerin yenilikçilik düzeylerinin arttıkça girişimcilik eğilimlerinin olumlu yönde artacağı söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: İnovasyon; İnovasyon; Girişimcilik; Hemşirelik

ABSTRACT Aim: The aim of the research is to determine the level of innovation and entrepreneurship tendencies of the nursing students and the relationship between them. **Material-Method:** The universe of the cross-sectional and descriptive study consisted of 189 students enrolled in the fourth year of a nursing faculty. The sample was determined by the disproportionate cluster sampling method and all the students enrolled in the fourth class were included in the study. Data were collected using "Information Form", "Individual Innovation Scale" and "Entrepreneurship Tendency Scale". The data were analyzed using frequency-scaling, arithmetic mean, standard deviation, correlation analysis in the SPSS program. **Results:** The average age of the students is 21,94 ± 0,92, 81,9% is female, 52,9 % is high school graduate. Of the students, 27.7% had previously engaged in entrepreneurial activity, 90.3% did not participate in any training on entrepreneurship, 94.2% did not participate in any training on innovation, 92.3% of the respondents said that they did not take part in the health project, 30,3% followed the innovative practices in the health care system, 12,9% had their own innovative product development idea, 37,4% wanted their own innovative product development idea, 54,8% stated that innovative practices will affect nursing practices in the future. In the study it was determined that the students had low level of innovative, "interrogative" and "pioneering" features (63.12 ± 7.70) and entrepreneurship over the middle (98.58±12.19). A moderately positive relationship was found between the innovation levels of the students and the entrepreneurial tendencies (r=0,41, p=0,000). **Conclusion:** The results showed that nursing students had low levels of innovation, had questionable characteristics against innovations, had entrepreneurship above the middle and were open to entrepreneurship. In addition, it can be said that as the level of innovation of students increases, entrepreneurial tendencies will increase in the positive direction.

Keywords: Innovation; Entrepreneurship; Nursing

Geliş Tarihi/Received:03-11-2017 / Kabul Tarihi/Accepted:06-01-2018

^aYard. Doç. Dr. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelikte Eğitim Anabilim Dalı, Şişli, İstanbul, E-mail: gonul.bistanbul@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4622-9639

*Bu çalışma, 28-29 Nisan 2016 tarihleri arasında Eskişehir'de düzenlenen 15. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Giriş

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitime entegrasyonu, öğrenme-öğretme süreçlerindeki kuramsal dönüşüm ve teknolojik gelişmelerin etkisi ile her geçen gün daha da önem kazanan bir konu haline gelmiştir. Bilim, teknoloji ve çevresel değişimler, hem insanları hem de toplumu değişmeye ve yenileşmeye zorlamaktadır. Modern toplumların artan gereksinimlerine yanıt vermek durumunda olan eğitim kurumlarının da bu süreçte, geçmişe oranla daha esnek ve yenilikçi bir yapıya sahip olmaları gerekmektedir. Eğitimin amaçlarını yerine getirmesine yardımcı olan temel yapı taşları eğitim kurumlarıdır ve planlı değişim ve yeniliklerin ilk olarak eğitim kurumlarında başlatılması gereklidir. Bu nedenle eğitim kurumları da kendini çağın gereklerine ve yeniliklere uygun bir şekilde geliştirmelidir (1).

Yenilikçilik (inovasyon), bilim ve teknolojinin ekonomik ve toplumsal yarar sağlayacak şekilde yenilenmesi, buluş yaratmak, farklı olmak şeklinde tanımlanmaktadır. TDK'na (2018) göre inovasyon, “yenileşim” olarak tanımlanmakta ve “değişen koşullara uyabilmek için toplumsal, kültürel ve yönetsel ortamlarda yeni yöntemlerin kullanılmaya başlanması, yenilik” olarak ifade edilmektedir (2). Yeniliklerin Yayılması Kuramı ile bilinen Rogers (2003) tarafından ise yenilik “birey veya toplum tarafından yeni olarak algılanan fikir, uygulama veya nesne” biçiminde tanımlanmaktadır (3). Rogers, yeniliğin karakteristik özelliklerini görece yarar, uyumluluk, karmaşıklık, denenebilirlik ve gözlemlenebilirlik olmak üzere beş boyutta ele alınmaktadır. Rogers, yenilikçiliğe yönelik söz konusu sınıflamayı genel olarak Yenilikçi (*Innovators*) (yeni fikirleri denemeyi ve risk almayı seven, vizyon sahibi), Öncü (*Early Adopters*) (toplumun diğer bireylerine yenilikler hakkında bilgi veren, yol gösteren), Sorgulayıcı (*Early Majority*) (yeniliklere karşı temkinli davranan), Kuşkucu (*Late Majority*): (yeniliklere karşı şüpheci ve çekingen bir tavır sergileyen, toplumun çoğunluğunun yeniliği benimsemesini bekleyen), Gelenekçi (*Laggards*) (değişime karşı önyargıyla bakan, yenilikleri en son benimseme eğilimi sergileyen, yeniliği benimsemeden önce yeniliğin başkaları tarafından denenmesini ve sonuçlarının gözlenmesini bekleyen) tanımlarıyla ortaya koymaktadır (4).

Uluslararası Hemşireler Birliği-ICN (2009) sağlık bakım sisteminde yenilikçiliği, iyi bir

düşüncenin, sağlığın geliştirilmesi, hastalıkların önlenmesi ve daha kaliteli hasta bakımına yönelik uygulanabilir/başarılabilir bir sonuca dönüştürülmesi süreci olarak tanımlamaktadır (5). Yeni fikirlerin, teknoloji ve tekniklerin geliştirilmesi, amaçların gerçekleştirilmesi yönünde yeni yolların/yöntemlerin önerilmesi, çalışma alanındaki iş usullerine ilişkin yeni yöntemlerin denenmesi, çalışma rutinlerinin değiştirilmesi ve yeni yöntemlerin uygulanması “yenilikçi davranış” olarak tanımlanmaktadır (6). Küresel trend analizi çalışmalarında gelecekte gelişen teknoloji ile birlikte sağlık alanında yenilikçi uygulamaların artacağı öne çıkmaktadır (7-9). Ulusal Hemşirelik Birliği (NLN), gelecekteki hemşirelik uygulamalarında liderlik yapmak üzere hemşirelik eğitiminde çarpıcı bir reform ve yenilikçilik için çağrı yapmıştır (10). Hemşire eğitimcilerin geleneksel eğitim uygulamalarını yıkmaları ve bugünkü teknoloji ile entegre, öğrencilerin ve sağlık bakım sisteminin ihtiyaçlarına cevap verecek, kanıta dayalı ve esnek bir müfredat program tasarımları istenmiştir. 2009 yılında Hemşirelik Haftası'nın teması “hemşirelik ve yenilikçilik” olarak belirlenmiştir. Uluslararası Hemşirelik Konseyi, topluma nitelikli sağlık hizmeti verebilmek için hemşirelerin gelişen yenilikçi bakım uygulamalarında öncü olmaları gerektiğini savunmakta ve hemşirelerin yenilikçi davranışlarının desteklenmesi, hemşireler tarafından geliştirilen ürünler ve yöntemlerin bir yenilik olarak literatüre yansıtılarak sağlık hizmetinde hemşirelerin yenilikçi rolünün ortaya çıkarılması, eğitim kurumları ve mesleki örgütlerle işbirliği içinde hem toplum sağlığının hem de mesleki bilginin geliştirilmesi önerilmektedir (11-13). Amerika Tıp Enstitüsü'nün (IOM) 2010 yılında yayınladığı raporda hekimlerle birlikte hemşirelerin de gelecekte sahip olması gereken yeterliliklerinin arasında sağlık bilişimi, inovasyon, teknoloji uygulamaları, sağlık bakım teknolojilerinin geliştirilmesine yönelik uygulamalar öne çıkmaktadır (14). Bu da, hemşireliğin gelişmesi ve ilerlemesi için yenilikçiliğin hala gündemde olduğunu göstermektedir.

Günümüzde sağlık bakım sisteminde bilgi ve iletişim teknolojilerinin yenilikçi kullanımında kişisel girişimcilik oldukça önemlidir. Girişimcilik girişimcilerin risk alma, fırsatları kovalama, hayata geçirme ve yenilik yapma süreçlerinin tümünü

kapsayan bir kavram olarak tanımlanmaktadır (15). Yaratıcı ve yenilikçi bir faaliyet olan girişimcilik, büyük bir enerjinin, bir girişim veya organizasyonu oluşturmaya harcanmasıdır. Girişimciliğin odaklandığı ilkeler yenilikçilik için de geçerli olmaktadır (5,16). Hemşirelerin üstlendiği kariyer planlama ve geliştirme sürecinde karar almanın bir parçası olmaktadır. Girişimci hemşireler pazarlama sektöründe, kamu ve özel sektörde faaliyet gösterebilmektedirler (15).

Bu bilgiler ışığında değerlendirildiğinde; hemşirelik öğrencilerinin yenilikçilik düzeyleri ve girişimcilik eğilimleri geleceğin hemşirelerinin yenilikçiliği destekleyici rollere sahip olması açısından oldukça önemlidir. Literatürde çalışanların ve hemşirelerin yenilikçi davranışlarını belirlemeye yönelik çalışmalar olmasına karşın ülkemizde hemşirelik öğrencilerinin yenilikçilik düzeyleri ve girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaya rastlanmadı.

Araştırma, hemşirelik öğrencilerinin yenilikçilik düzeylerinin, girişimcilik eğilimlerinin ve aralarındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirildi.

Yöntem

Araştırmanın Tipi ve Yeri: Araştırma, tanımlayıcı-kesitsel ve ilişki arayıcı nitelikte gerçekleştirildi. Araştırmanın evrenini; İstanbul ilinde yer alan bir hemşirelik fakültesinin 2015-2016 öğretim yılında 4.sınıfta kayıtlı hemşirelik öğrencileri oluşturdu (N: 189). Örneklem, oransız küme örnekleme yöntemi ile belirlendi ve dördüncü sınıfa kayıt yaptıran tüm öğrenciler araştırma kapsamına alındı ve araştırmaya katılmayı kabul eden 155 öğrenci ile araştırma gerçekleştirildi. Örneklem grubu, araştırma yapılacak kurumun geleceğin yenilikçi ve girişimci hemşirelerini yetiştiren en köklü eğitim kurumlarından biri olması ve öğrencilerin mesleki yaşama başlamadan önce geleceğe ilişkin hedeflerini netleştirdikleri, yeniliklere açık oldukları, mesleki girişimlerde buldukları ve gelecek yönelimlerini oluşturdukları dönem olması dikkate alınarak belirlendi.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada “Bilgi formu”, “Bireysel Yenilikçilik Ölçeği” ve “Girişimcilik Ölçeği” veri toplama aracı olarak kullanıldı.

Bilgi formu araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda geliştirilmiş olup, hemşirelik öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerini (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, girişimcilik faaliyetinde bulunma durumu, girişimcilik konusunda eğitime katılma durumu, yenilikçilik (inovasyon) konusunda eğitime katılma durumu, sağlık alanında inovatif araştırma projesinde yer alma durumu, sağlık bakım sistemindeki inovatif uygulamaları takip etme durumu, kendine ait inovatif ürün geliştirme fikri olma durumu, hemşirelik dışında farklı sektörlerde çalışmak isteme durumu, ileride kendi işini kurmak isteme durumu, inovatif uygulamaların gelecekte hemşirelik uygulamalarına yansımaya durumu) belirlemeye yönelik 12 sorudan oluşmaktadır.

Bireysel Yenilikçilik Ölçeği: Bireylerin yenilikçiliğini değerlendirebilmek amacıyla Hurt ve arkadaşları tarafından (1977) geliştirilen ve Kılıçer ve Odabaşı (2010) tarafından Türkçe’ye uyarlanan ölçek 20 maddeden oluşmaktadır (4,17). Ölçek bireylerin değişime ve yeniliğe karşı kaygılarını yansıtan “Değişime direnç”, bireyleri ait oldukları grup içerisindeki diğer bireylerden önde kılan özellikleri yansıtan “Fikir önderliği”, bireylerin yeniliği aramaya ve denemeye karşı isteklerini yansıtan “Deneyime açıklık” ve bireylerin belirsizlikler karşısında yılmayıp güdülenmelerini yansıtan “Risk alma” olmak üzere dört faktörden oluşmaktadır. Ölçek maddelerinin 12’si pozitif (1, 2, 3, 5, 8, 9, 11, 12, 14, 16, 18. ve 19. maddeler), 8’i negatif maddelerden (4, 6, 7, 10, 13, 15, 17. ve 20. maddeler) oluşmaktadır. Beşli likert tipinde hazırlanan ölçeğin yanıt seçenekleri; Kesinlikle katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Kararsızım (3), Katılmıyorum (2) ve Kesinlikle katılmıyorum (1) şeklindedir. Ölçeğin geneline ilişkin iç tutarlık katsayısının 0.82 olduğu, test-tekrar test güvenilirliğinin 0.87 olduğu raporlanmıştır. Ölçek üzerinden hesaplanan puanlara göre bireyler yenilikçilik bağlamında kategorize edilebilmektedir. Buna göre bireyler; hesaplanan puan >80 puan üstünde ise Yenilikçi, 80-69 puan arasında ise Öncü, 68-57 puan arasında ise Sorgulayıcı, 56-46 puan arasında ise Kuşkucu, <46 puan altında ise “Gelenekçi” olarak yorumlanmaktadır.

Girişimcilik Ölçeği: Işcan ve Kaygın (2011) tarafından geliştirilen ve geçerlik güvenilirliği yapılan ölçek, 30 maddeden ve ken-

dine güven, yenilik, başarıma ihtiyacı, kontrol odağı, risk almak, belirsizliğe karşı tolerans olmak üzere altı alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte her madde için verilen puan esas alınmaktadır (18). Beş’li likert tipinde hazırlanan ölçeğin yanıt seçenekleri; Kesinlikle katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Kararsızım (3), Katılmıyorum (2) ve Kesinlikle katılmıyorum (1) şeklindedir. Sözü edilen alt ölçeklerden alınan yüksek puanlar; bireyin o boyuttaki eğiliminin de yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçekten en az 28 en fazla 140 puan alınmaktadır. Ölçeğin geneline ilişkin iç tutarlık katsayısının 0.82 olduğu, çalışmada ise .88 olarak bulunmuştur.

Analizi: Elde edilen veriler, bilgisayar ortamına aktarılarak ve Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) (İstanbul Üniversitesi lisanslı) IBM paket programı kullanılarak analiz edildi. Veriler analiz edilirken katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin belirlenmesi ve ölçekler ve alt boyutlarından aldıkları puanların değerlendirilmesi için tanımlayıcı analizler (sayı, yüzde, en düşük ve en yüksek değerler, ortalama ve standart sapma) kullanıldı. Ölçeklerden elde edilen ölçümlerin güvenilirliğinin sınanması için iç tutarlık katsayısı (Cronbach’s Alfa) analiz edildi. Ölçeklerden elde edilen ölçümler arasındaki ilişkilerin ortaya konması için doğrusallık testi (nokta saçılım grafikleri) ve ilişki arayıcı analizler (Pearson Korelasyon Analizi) gerçekleştirildi. Analizler için %95 güven düzeyinde anlamlılık seviyesi $p < 0.05$ olarak kabul edildi.

Araştırmanın Etik Yönü: Araştırmanın gerçekleştirilmesi için 07.01.2013-7243 tarih ve sayılı dilekçe ile T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu İstanbul Bakırköy Bölgesi Kamu Hastaneleri Birliği Genel Sekreterliğine Bağlı Bakırköy Dr. Sadi Konuk Eğitim ve Araştırma Hastanesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan etik kurul onayı ve araştırma yapılacak fakülte dekanlığından kurum izni alındı. Veriler, öğrencilere araştırma hakkında açıklama yapılarak ve sözlü onamları alınarak toplandı.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin %81.9’u kadın, %18.1’i erkektir, yaşları en düşük 17, en yüksek 22 olup yaş ortalamaları 21.94 ± 0.92 dir. Öğrencilerin

%52.9’u Anadolu Lisesi, %38.7’si düz lise mezunudur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %27.7’si daha önce girişimci faaliyette bulunduğunu ifade etti. Öğrencilerin girişimci faaliyet olarak sosyal sorumluluk projelerine katılma, okul kütüphanesi açma, takı ve bileklik satma, gezi düzenleme, öğrenci kulübü çalışmalarına katılma, şirket kurma, ticaret yapma, blog açma gibi etkinlikleri gerçekleştirdikleri öne çıktı. Öğrencilerin %90.3’ü girişimcilik konusunda herhangi bir eğitime katılmadığını, %94.2’si inovasyon konusunda herhangi bir eğitime katılmadığını, %92.3’ü sağlık alanında inovatif araştırma projesinde yer almadığını, %7.7’si sağlık alanında inovatif araştırma projesinde yer aldığını ifade etti. Sağlık alanında inovatif araştırma projesinde yer aldığını ifade eden öğrencilerin, bilimsel araştırma faaliyetleri ve öğrenci kongrelerine katıldıkları ifadeleri öne çıktı. Ayrıca öğrencilerin, %30.3’ü sağlık bakım sistemindeki inovatif uygulamaları takip ettiğini, %12.9’u kendine ait inovatif ürün geliştirme fikri olduğunu, %49.7’si kendine ait inovatif ürün geliştirme fikri olmadığını, %37.4’ü ise kendine ait inovatif ürün geliştirme fikri olmasını istediğini, %36.8’i hemşirelik dışında farklı sektörlerde çalışmak istediğini ifade etti. Öğrencilerin %54.8’i inovatif uygulamaların gelecekte hemşirelik uygulamalarını etkileyeceğini belirtti: (Tablo 1)

“Mesleğin yeniliğe ihtiyacı var...”

“Teknolojik gelişmelere ayak uydurmak için önemli”.

“Yenilikçi uygulamalar daha kaliteli bir sağlık bakımı sağlar.”.

“Hemşirelik de zamanla büyüyen ve bilime ayak uyduran bir meslek...”

“Yeni gelişmelerle iş yükü azaltılabilir, iş yükü arttığı için inovatif uygulamalar bunu azaltacak.”

“Uygulamalarda zamandan kazanç sağlanır, kolaylık sağlayacaktır.”

“Mesleğin önemi artabilir.”

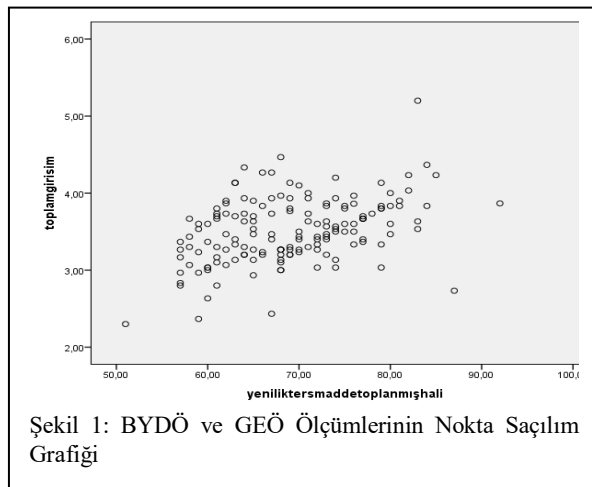
“Teknolojik gelişmelerle yenilikçi uygulamalara daha çok ihtiyaç olacak.”

“Tedaviler hızlanıp teşhisler kolaylaşır”

“Bilgi çağıyla teknolojik gelişmelerin sağlığa etkisi kaçınılmaz, teknoloji geliştikçe hemşirelik de gelişecektir bildiğim kadarıyla yurt dışında kan alabilen robotlar üretiliyor, bunun gibi birçok şey gelişecektir”.

Tablo 1. Hemşirelik Öğrencilerinin Yenilikçilik (İnovasyon) ve Girişimcilğe İlişkin Görüşleri (n=155)

GÖRÜŞLER		n	%
Girişimci faaliyette bulunma durumu	Evet	43	27.7
	Hayır	112	72.3
Girişimcilik konusunda eğitime katılma durumu	Evet	15	9.7
	Hayır	140	90.3
Yenilikçilik (inovasyon) konusunda eğitime katılma durumu	Evet	9	5.8
	Hayır	146	94.2
Sağlık alanında inovatif herhangi bir araştırma-geliştirme projesinde yer alma durumu	Evet	12	7.7
	Hayır	143	92.3
Sağlık bakım sistemindeki inovatif (yenilikçi) uygulamaları takip etme durumu	Evet	47	30.3
	Hayır	108	69.7
Kendine ait bir inovatif ürün geliştirme fikri olma durumu	Evet	20	12.9
	Hayır	77	49.7
	Olmasını isterdim	58	37.4
Gelecekte hemşirelik dışında farklı sektörlerde çalışmak isteme durumu	İstemiyorum	17	11.0
	Kararsızım	35	22.5
	İstiyorum	57	36.8
	Çok istiyorum	46	29.7
İnovatif (yenilikçi) uygulamaların gelecekte hemşirelik uygulamalarına etkileme durumu	Etkileyecek	85	54.8
	Etkilemeyecek	2	1.3
	Bilğim yok.	68	43.9

Öğrencilerin Bireysel Yenilikçilik Ölçeğinden aldıkları toplam puan 63.12 ± 7.70 olup (Tablo 3) öğrencilerin “sorgulayıcı” özelliklere sahip olduğu belirlendi. Bu bulgu ile birlikte ölçeğin değerlendirmesine göre 80 puan üstü alan bireyler, “Yenilikçi”, 69 ve 80 puan arası alan bireyler “Öncü”, 57 ve 68 puan arası alan bireyler “Sorgulayıcı”, 46 ve 56 puan arası alan bireyler “Kuşkucu”, 46 puan ve altı alan bireyler ise “Gelenekçi” olarak tanımlanmaktadır. Bu değerlendirmeye göre çalışmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin %49.0’u sorgulayıcı, %42.6’sı öncü, %7.7’si yenilikçi düzeyde bulundu (Tablo 2).

KATEGORİLER	n	%	Puan ort
Yenilikçi	12	7.7	81.00
Öncü	66	42.6	69.00
Sorgulayıcı	76	49.0	57.16
Kuşkucu	1	0.6	45.00
Toplam	155	100	63.12±7.70

Hemşirelik öğrencilerinin girişimcilik eğilimi alt boyutları sırası ile kendine güven (14.63±2.22), yenilik (21.75±3.36), başarıma ihtiyacı (17.17±2.55), kontrol odağı (22.56±3.18), risk almak (17.74±2.89), belirsizliğe karşı tolerans (4.86±2.25) olarak belirlendi. Öğrencilerin

Girişimcilik Eğilimi Ölçeğinden aldıkları toplam puan 98.58±12.19 olup, öğrencilerin girişimcilik ölçeğinden aldığı puan ortalamaları sonucunda ortanın üzerinde girişimciliğe sahip olduğu belirlendi (Tablo 3).

Hemşirelik öğrencilerinin bireysel yenilikçilik düzeyleri ile girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişkinin yönü, gücü ve anlamlılık düzeyini belirlemeden önce ilişkinin doğrusallığının sorgulanması amacı ile her iki ölçekten elde edilen ölçümlerin nokta saçılım grafikleri oluşturuldu ve doğrusal ilişkinin varlığı belirlendi (Şekil 1) (19).

Araştırmada öğrencilerin yenilikçilik düzeyleri ile girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişki katsayısının $r=0.410$ olduğu ve bu ilişkinin istatistiksel olarak çok ileri derecede anlamlı ($p<0.001$) olduğu bulundu ($r: 0.411$, $p:0.000$) (Tablo 3).

Tablo 3. Hemşirelik Öğrencilerinin Bireysel Yenilikçilik Düzeyleri ile Girişimcilik Eğilimleri Arasındaki İlişki

	n	α	ED-EY	Ort ±SS	r/p
Bireysel yenilikçilik	3	0.87	1-5	63.12±7.70	$r=0.411$
Girişimcilik	5	0.88	1-5	98.58±12.19	$p<0.001$

n= Ölçekte yer alan madde sayısı, α = Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayısı, ED-EY= En Düşük- En Yüksek Değer, Ort=Ortalama, SS= Standart Sapma, r=Pearson Korelasyon katsayısı, p= Anlamlılık düzeyi

Tartışma

Araştırma grubunun çoğunluğu genç yaş grubuna sahip olup kadın ve Anadolu Lisesi mezunu hemşirelik öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin küçük bir bölümü daha önce girişimci faaliyette bulunduğunu ifade etti. Öğrencilerin girişimci faaliyet olarak sosyal sorumluluk projelerine katılma, okul kütüphanesi açma, takı ve bileklik satma, gezi düzenleme, öğrenci kulübü çalışmalarına katılma, şirket kurma, ticaret yapma, blog açma gibi etkinlikleri gerçekleştirdikleri öne çıktı. Öğrencilerin girişimcilik etkinliklerini üniversite eğitiminin ortaya çıkardığı sosyal ortamda sürdürdükleri söylenebilir.

Öğrencilerin çoğunluğu girişimcilik ve inovasyon konusunda herhangi bir eğitime katılmadığını ve sağlık alanında inovatif araştırma projesinde yer almadığını ifade etti. Sağlık alanında inovatif araştırma projesinde yer aldığını ifade eden öğrencilerin bilimsel araştırma faaliyetlerine ve

öğrenci kongrelerine katılmayı inovatif araştırma projelerine katılma başlığı altında ifade etti. Yenilikleri takip etmek ve uygulamak, değişen ihtiyaçları belirlemek ve değişimleri başlatmak için hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin yenilikçi, risk alma, sorunları algılama, fırsat odaklı olma, girişimcilik gibi bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Yenilikçi ve girişimci hemşirelik öğrencileri gelecekte sağlık bakım sisteminde bakım teknolojileri üreten, hemşirelik bakım kalitesini geliştiren ürünler tasarlayan, patent alan, inovatif projeler üreten meslek üyeleri olarak hemşirelik mesleğine katkı sunabilirler. Yenilikçi ve girişimci hemşirelik öğrencileri bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip ederek mesleki ve bireysel geleceklerini yapılandırabilir. Günümüzde hemşirelik öğrencilerinin yenilikçi düşüncelerine yönelik pek çok etkinlik düzenlenmektedir. Üniversitelerde hemşirelikte yaratıcılık ve inovatif fikir üretme üzerine eğitim, sempozyum, yarışma

ve kongreler düzenlenmektedir. Araştırma grubunu oluşturan öğrenciler eğitimlerinde uygulamalı girişimcilik ve hemşirelikte bakım teknolojisi derslerini seçmeli ders olarak alma imkânına sahip olmalarına ve bilimsel etkinliklere katılmalarına rağmen kendilerinin yenilikçilik (inovasyon) konusunda özel bir eğitim almadıklarını düşünmüşlerdir. Öğrencilerin inovatif araştırma projeleri olarak öğrenci kongrelerine katılımı ifade etmesi üniversite dışında farklı büyük kurum ve kuruluşların düzenledikleri etkinliklerin yerine eğitim gördükleri kurumun etkinliklerine öncelik verdiklerini düşündürmüştür.

Öğrencilerin, çoğunluğu inovatif uygulamaların gelecekte hemşirelik uygulamalarını etkileyeceğini ifade etti. Amerika Tıp Enstitüsü'nün (IOM) 2010 yılında yayınladığı raporda hemşirelerin gelecekte yenilikçi sağlık bakım teknolojilerinin geliştirilmesinde ve kullanımında anahtar rolü olduğu vurgulanmaktadır (14). Fütüristler gelecekte, sağlık bilişimi, tele-tıp, simülasyon gibi uygulamaların yanı sıra biyosensör ve biyoçipler gibi inovatif değişimlerin hemşirelerin rollerinde pek çok yenilik getireceğini ortaya koymaktadır (20). Sonuçlar bu bilgiler ile birlikte değerlendirildiğinde; öğrencilerin hemşireliğin ve sağlık bakım sisteminin geleceğine yönelik inovatif değişimlerin farkında oldukları, inovatif fikirleri ve gelişmeleri takip ettikleri şeklinde değerlendirildi.

Araştırmaya katılan öğrencilerin bireysel yenilikçilik ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarına göre öğrencilerin düşük düzeyde bireysel yenilikçilik özelliklerine sahip olduğu belirlendi (63.12 ± 7.70). Bu sonuç, ilgili literatür ile paralellik göstermektedir (1,21-23). Öğrencilerin büyük çoğunluğu sorgulayıcı ve öncü özelliklere sahiptir. Sorgulayıcı öğrencilerin, yeniliklere karşı temkinli oldukları ve risk almaktan uzak durmayı tercih ettikleri söylenebilir. Öğrenciler arasında “yenilikçilerin” az olması dikkat çekicidir. Öğrenciler yenilikleri farketmede öncü özelliklere sahip olduğu ve fikir önderliği yapabildiği ancak risk almaktan korktukları için sorgulayıcı oldukları söylenebilir. Oysa yenilikçi bireyler, yeni fikirleri denemeyi ve risk almayı yaşam biçimi olarak görürler. Avrupa Birliği Öngörü Raporu'na göre yakın geleceği oluşturmada sistemik olarak (bireysel, kurumsal, bölgesel) yenilikçiliğin ve yaratıcı fikirlerin sağlık bakım sisteminin geleceğini yapılandırma, hayata kolaylaştırmada

ve rehber olmada anahtar bir rolü vardır (7). Dünya Ekonomik Forumunun 2016 yılında yayınladığı raporunda da geleceğe yönelik yeni inovatif bilişim uygulamaları ve projeleri üretebilen ve kullanabilen yenilikçi ve girişimci meslek üyelerinin gereksinimi önemle vurgulanmıştır (24). Amerika Tıp Enstitüsü'nün (IOM) 2010 yılında yayınladığı raporda hemşirelerin gelecekte sahip olması gereken yeterliliklerinin arasında sağlık bakımı hizmetlerinde kullanılmaya başlanan gelişmiş teknolojilere ve hasta tedavisindeki ve bakımındaki hızlı değişimlere uyum sağlayan, sağlık bakım teknolojilerinin geliştirilmesine yönelik yenilikçi uygulamaları geliştiren, fikir önderliği eden ve takip eden meslek üyeleri olmaları gerektiği vurgulanmaktadır (14). Bu durumda günümüz yüzyılında yenilikçi özelliklere sahip olmak bir gereklilik olarak düşünülebilir. Bu sonuçlar, gelecekte hemşirelik mesleğinin geliştirilmesinde, yeni hemşirelik uygulamalarının yaygınlaştırılmasında ve kanıta dayalı bakım uygulamalarının benimsenmesinde hemşirelik öğrencilerinin yenilikçilik ve risk alma davranışlarını ne ölçüde uyguladıklarını belirlemek açısından önemlidir.

Öğrencilerin girişimcilik ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarına göre öğrencilerin ortanın üzerinde girişimciliğe sahip olduğu belirlendi. Ülkelerin ekonomilerinin, sanayilerinin, teknolojilerinin gelişmesinde ve refah seviyelerinin artmasında en önemli faktörlerden biri de girişimciliktir. En gelişmiş olduğu düşünülen ülkeler dahi, girişimciliğin gelişmesi, daha etkin hale gelmesi ve girişimcilerin yaygınlaşması için eğitim yoluyla, kitle iletişim araçlarıyla, sivil toplum kuruluşlarıyla çalışmalarını sürdürmekte ve girişimciliğe katkı vermektedir (25). Raposo ve Paço'ya göre (2011) bireyin yaşamındaki fırsatları tanıma yeteneği, yaratıcı ve eleştirel bir şekilde düşünme yeteneği, yeni fikirler üretme yeteneği, fırsatları izleme becerisi ve ihtiyaç duyulan kaynakları elde etme yeteneği, ancak girişimci bir eğitimle verilebilir (22,26). Ülkemiz dünyada girişimcilik potansiyeli ve eğilimi yüksek ülkeler arasında çok büyük bir imkâna sahip bulunmaktadır. Bu potansiyellerin geliştirilmesi büyük ölçüde eğitim sistemimizin niteliğine bağlıdır. Eğitim sistemlerinin en önemli unsuru olan üniversite öğrencilerinin girişimci ve atılgan potansiyellere sahip olması oldukça önemlidir. Bu sonuç literatürle paralellik göstermekle birlikte; (27-28) geleceğin hemşirelerinin yenilikçi fikirler

üretebilen, belirsizlikleri iyi yönetebilen, kontrollü risk alan, değişimlere iyi uyum sağlayan bireyler olması konusunda umut verici bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeyleri ile girişimcilik eğilimleri arasında istatistiksel olarak çok ileri derecede anlamlı, pozitif ve zayıf bir ilişki olduğu belirlendi. Literatür incelendiğinde girişimci bireylerin yenilikçi oldukları, yenilikçiliğin girişimciliğin temelini oluşturduğu vurgulanmaktadır (12,29). İrmiş ve Özdemir'in (2011) Türkiye'nin 5 ilinde yaptıkları alan araştırmasında girişimcilik ile ilgili daha önce ders alan bireylerin araştırma-geliştirme etkinliklerine ve yeniliklere daha çok kaynak ayırdıkları belirlendi (30). Bu bulgular araştırma sonuçlarıyla ve ilgili literatürle paralellik kurması beklenen bir sonuç olup hemşirelik öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin arttıkça yenilikçi davranışlarının artacağı olarak değerlendirildi. Geleceğin girişimci hemşirelerinin, yeni fikirlerin oluşturulmasında, uygulamaya konulmasında ve bunların geleceğe taşınmasında, hem kendi toplumunda hem de dünya üzerinde ulaşabildiği her yerde katalizör görevi gören bireyler olması yenilikçi bir toplum açısından büyük önem arz etmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuçlar, hemşirelik öğrencilerinin orta düzeyde yenilikçi olduklarını, yeniliklere karşı sorgulayıcı ve öncü özelliklere sahip olduklarını, yenilikçiliğe ilişkin yeterli bilgi düzeyine sahip olmadıklarını, ortanın üstünde girişimciliğe sahip olup girişimciliğe açık olduklarını gösterdi. Ayrıca, öğrencilerin yenilikçilik düzeylerinin arttıkça girişimcilik eğilimlerinin olumlu yönde artacağı söylenebilir.

Araştırmanın;

- değişik üniversitelerde farklı bölümlerde geniş örneklem gruplarına uygulanması,
- öğrencilerin inovatif proje etkinliklerine katılımının desteklenmesi,
- yenilikçilik ve girişimcilik üzerine seçmeli derslerin artırılması,
- üniversitelerin, sürekli eğitim merkezlerinde öğrencilerinin bireysel yenilikçi özelliklerini ve girişimciliklerini geliştirmeye yönelik eğitim programları hazırlamaları ve bunları güncelleştirerek uygulamaları önerilebilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları: Araştırma, bir Hemşirelik Fakültesi'nde 2015-2016 öğretim yılında öğrenim gören öğrenciler ile sınırlıdır. Tüm hemşirelik öğrencilerine genellenemez.

Teşekkür

Bu araştırmaya katkısından dolayı Hatice KISIK' A teşekkür ederim.

Kaynaklar

1. Çuhadar C, Bülbül T, Ilgaz G. Exploring of the relationship between individual innovativeness and techno-pedagogical education competencies of pre-service teachers, Elementary Education Online, 2013; 12(3): 797-807.
2. Türk Dil Kurumu (TDK). Güncel Türkçe Sözlük, [Current Turkish Dictionary]. 2018; Erişim: www.tdk.gov.tr, 15.01.2018.
3. Rogers M.E. Diffusion of innovations. New York: Free Press; 2003.
4. Kılıçer K, Odabaşı HF. Bireysel yenilikçilik ölçeği: Türkçe'ye uyarlama geçerlik ve güvenilirlik çalışması, [Individual innovativeness scale: The study of adaptation to Turkish, validity and reliability], Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2010; 38: 150-164.
5. Uluslararası Hemşireler Birliği-ICN. Delivering quality, serving communities: Nurses leading care innovations. International Nurses Day Kit 2009. [Http://Www.İcn.Ch/İmages/Stories/Document s/Publications/İnd/İndkit2009. Pdf](http://www.icn.ch/images/stories/document/s/Publications/İnd/İndkit2009.Pdf) (Erişim 20.03.2009).
6. Sönmez B, Yıldırım A. Bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin yenilikçi davranışları ve yenilikçi davranışlarını etkileyen faktörlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesi: Niteliksel bir çalışma, [Determination of nurses' innovative behaviours and their views about the factors affecting their innovative behaviours: A qualitative study in a university hospital], Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi, 2014; 2(1): 49-59.
7. European Commission. The junction of health, environment and the bioeconomy: Foresight and implications for European research &

- innovation policies, 2015; Available from: <http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.group>, (Accessed 30.10. 2016).
8. European Strategy and Policy Analysis System. Global trends to 2030: Can the EU meet the challenges ahead? 2015; Available from: <http://Europa.Eu/Espas/Pdf/Espas-Report-2015.Pdf>, (Accessed 10.12.15).
 9. Omachonu VK, Einspruch NG. Innovation in healthcare delivery systems: A conceptual framework, *The Innovation Journal: The Public Sector Innovation Journal*, 2010; 15(1).
 10. Ulusal Hemşirelik Birliği (NLN). Innovation in nursing education: A call to reform [Position Statement]. New York, US; 2003.
 11. Dil S, Uzun M, Aykanat B. Hemşirelik eğitiminde inovasyon, [Innovation in nursing education] *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2012; 9(2): 1217-1228.
 12. Herdman EA. Hemşirelik ve yenilikçilik, [Nursing and innovation] *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 2009; 6(2): 2-4
 13. Sarıoğlu A. Bireysel yenilikçilik ölçeğinin hemşirelikte geçerlik ve güvenilirliği, [Validity and reliability of the individual innovation scale in nursing], Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, Türkiye, 2014.
 14. IOM (Institute of Medicine). The future of nursing: Leading change, advancing health, The National Academies Press, Washington DC; 2010.
 15. Arslan H, Şener DK. Hemşirelikte yeni ve önemli bir kavram: Girişimcilik, [A new and important concept in nursing: Entrepreneurship] *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 2012; 20(2): 140-145.
 16. Kılıç R, Keklik B, Çalış N. Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri üzerine bir araştırma: Bandırma İİBF İşletme bölümü örneği, [A study on entrepreneurship tendency of university students: Example of Bandırma department of Business Administration], *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2012; 17(2): 423-435.
 17. Hurt HT, Joseph K, Cook CD. Scales for the measurement of innovativeness. *human communication research*, 1977; 4, 58-65.
 18. İşcan ÖF, Kaygın E. Potansiyel girişimciler olarak üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma, [An investigation to determine the entrepreneurship tendency of university students as potential entrepreneurs], *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2011; 3(2): 1309-1339.
 19. Akgül, A. İstatistiksel Analiz Teknikleri SPSS Uygulamaları, Emek Basımevi, Ankara, 2003.
 20. Türk Fütüristler Derneği. İnsan 2030 Raporu, [Human 2030 Report] Elma Publication: Istanbul, Turkey, 2015.
 21. Çelik K. The relationship between individual innovativeness and self-efficacy levels of student teachers. *International Journal of Scientific Research In Education*, 2013; 6(1), 56-67.
 22. Deniz S. Öğretmen adaylarının bireysel yenilikçilik özellikleri, [Individualistic innovative characteristics of preservice teachers], *Turkish Studies*, 2016; 11(9): 267-278
 23. Kılıç H, Tuncel ZA. İlköğretim branş öğretmenlerinin bireysel yenilikçilik düzeyleri ve yaşam boyu öğrenme eğilimleri, [Primary subject teachers' individual innovativeness levels and lifelong learning tendencies], *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 2014; 4(7): 25-37.
 24. Dünya Ekonomik Forumu. The future of jobs. 2016; Available from: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf. (Accessed: 05.01. 2017)
 25. İrmış A, Barutçu E. Öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmelerini ve iş kurma niyetlerini etkileyen faktörler: bir alan araştırması, [The factors seeing themselves as entrepreneurs personalities and establishing new business intentions of students: A case study], *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2012; 26(2).
 26. Raposo M, Paço A. Entrepreneurship education: Relationship between education and entrepreneurial activity, *Psicothema*, 2011; 23(3):453-457.
 27. Ay TS, Acar Ş. Sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırmaya yönelik görüşleri, [Views of classroom teachers about the acquisition of entrepreneurial skills],

- Electronic Journal of Social Sciences, 2016; 15(58): 960-976.
28. Korkmaz. O. Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği, [A research on determining the entrepreneurialism inclination of university students: Bülent Ecevit University example], Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, 2012; 14(2).
 29. Aslan H, Yıldız B, Direzinci A. Öğrencilerin girişimcilik dersi kazanımlarının girişimcilik eğilimi ve inovasyon yeteneği üzerine etkisi, [The impact of entrepreneurship course achievements of students on their entrepreneurship tendency and innovation skills] Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2017; 5(51): 524-538.
 30. İrmiş A, Özdemir L. Girişimcilik ve yenilik ilişkisi, [The relationship between entrepreneurship and innovation], Yönetim Bilimleri Dergisi, 2011; 9(1).